

"Fiscal Rules Dataset, 1985-2021". International Monetary Fund. <https://www.imf.org/external/datamapper/fiscalrules/IMF%20Fiscal%20Rules%20Dataset%201985%20-%202021%20-%20January%202022%20rev%20Dec%2021.xlsx>

Kondro, P. V. "Systema upravlinnia borhovoivu bezpekoiu: problemy, zarubizhnyi dosvid ta napriamy reformuvannia" [System of Debt Security: Problems, Foreign Experience and Directions of Reform]. *Efektivna ekonomika*, no. 12 (2021).

DOI: 10.32702/2307-2105-2021.12.200

[Legal Act of Ukraine] (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

Muzychenko, G., Koliada, T., and Churkina, I. "Impact of European Integration Processes on the Necessity of

Long-Term Budget Planning Introduction in Ukraine". *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 3, no. 5 (2017): 329-333.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-5-329-333>

Schaechter, A. et al. "Fiscal Rules in Response to the Crisis - Toward the «Next-Generation» Rules: A New Dataset". *IMF Working Paper*. 2012. WP/12/187. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12187.pdf>

"Treaty on European Union, signed at Maastricht on 7 February 1992". *Official Journal of the European Union*. C 191/01. July 29, 1992. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1992:191:FULL&from=NL>

УДК 351.72:336.1

JEL: G21; G32; G38

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-8-247-254>

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯДУ

©2023 ПІГУЛЬ Н. Г., ЖУРАВКА О. С., РЯБУШКА Л. Б.

УДК 351.72:336.1

JEL: G21; G32; G38

Пігуль Н. Г., Журавка О. С., Рябушка Л. Б. Особливості організації вітчизняної системи банківського регулювання та нагляду

Метою статті є дослідження особливостей організації системи банківського регулювання та нагляду в Україні в сучасних економічних умовах. У статті проаналізовано сучасний стан розвитку банківської системи в Україні. На основі проведеної оцінки основних банківських індикаторів зазначено тенденції, які склалися останніми роками в банківському секторі. Визначено роль банківського регулювання та нагляду для забезпечення розвитку банківського сектора, яка полягає в забезпеченні його стабільного функціонування та розвитку. На основі проведеного дослідження наведено законодавчо визначену сутність понять «банківське регулювання» та «банківський нагляд» і зазначено, що дані економічні категорії не є тотожними, але є взаємодоповнювальними. Система банківського регулювання та нагляду є сукупністю взаємопов'язаних елементів, що націлені на забезпечення виконання визначених цілей і завдань НБУ, досягнення пріоритетних орієнтирів функціонування вітчизняної банківської системи та сприяння ефективному розвитку банківського сектора, а також створення досконалих конкурентних умов для розвитку банків. Узгалянено ключові елементи системи банківського регулювання та нагляду, а саме: до даної системи належать такі складові: мета, завдання, функції, принципи, очікуваний результат. До основних тенденцій подальшого розвитку банківського регулювання та нагляду належать: створення дієвих систем моніторингу та управління; забезпечення транспарентності функціонування банківських установ; підвищення рівня надійності банківської системи; надійний захист інтересів вкладників банків та забезпечення їхньої довіри до фінансово-кредитної системи; підвищення конкуренції в банківському секторі економіки. Подальші дослідження мають стосуватися розробки методичного підходу до оцінки дотримання вимог банківського нагляду в банківському секторі.

Ключові слова: банк, банківський сектор, банківське регулювання та нагляд, НБУ.

Рис.: 4. **Бібл.:** 10.

Пігуль Наталія Георгіївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва, Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету (вул. Харківська, 116, Суми, 40007, Україна)

E-mail: n.pihul@biem.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9090-1763>

Research Author ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-8989-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56781559800>

Журавка Олена Сергіївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва, Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету (вул. Харківська, 116, Суми, 40007, Україна)

E-mail: o.zhuravka@biem.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1548-1674>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/ABI-5723-2020>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57207228992&eid=2-s2.0-85062311653>

Рябушка Людмила Борисівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва, Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету (вул. Харківська, 116, Суми, 40007, Україна)

E-mail: l.riabushka@biem.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8597-6819>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/P-3887-2014>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56447124500>

UDC 351.72:336.1
JEL: G21; G32; G38

Pihul N. G., Zhuravka O. S., Riabushka L. B. Features of the Organization of the Domestic System of Banking Regulation and Supervision

The aim of the article is to study the features of the organization of the system of banking regulation and supervision in Ukraine in the current economic conditions. The article analyzes the current state of development of the banking system in Ukraine. On the basis of the carried out assessment of the main banking indicators, the trends that have developed in recent years in the banking sector are noted. The role of banking regulation and supervision to ensure the development of the banking sector is defined, which is meant to ensure its stable functioning and development. On the basis of the carried out research, the legislatively defined essence of the concepts of «banking regulation» and «banking supervision» is provided and it is noted that these economic categories are not identical, but are complementary. The system of banking regulation and supervision is a set of interrelated elements aimed at ensuring the fulfillment of certain goals and objectives of the NBU, achieving priority benchmarks for the functioning of the domestic banking system and promoting the effective development of the banking sector, as well as creating perfect competitive conditions for the development of banks. The key elements of the system of banking regulation and supervision are generalized, namely: this system includes the following components: purpose, objectives, functions, principles, expected result. The main trends in the further development of banking regulation and supervision include: creation of effective monitoring and management systems; ensuring transparency in the functioning of banking institutions; increasing the level of reliability of the banking system; reliable protection of the interests of bank depositors and ensuring their confidence in the financial and credit system; increasing competition in the banking sector of the economy. Further research should concern the development of a methodological approach to assessing the compliance with the requirements of banking supervision in the banking sector.

Keywords: bank, banking sector, banking regulation and supervision, the NBU.

Fig.: 4. **Bibl.:** 10.

Pihul Nataliya G. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Entrepreneurship, Education and Research Institute for Business, Economics, and Management of Sumy State University (116 Kharkivska Str., Sumy, 40007, Ukraine)

E-mail: n.pihul@biem.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9090-1763>

Research Author ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-8989-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56781559800>

Zhuravka Olena S. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Entrepreneurship, Education and Research Institute for Business, Economics, and Management of Sumy State University (116 Kharkivska Str., Sumy, 40007, Ukraine)

E-mail: o.zhuravka@biem.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1548-1674>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/ABI-5723-2020>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57207228992&eid=2-s2.0-85062311653>

Riabushka Liudmyla B. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Entrepreneurship, Education and Research Institute for Business, Economics, and Management of Sumy State University (116 Kharkivska Str., Sumy, 40007, Ukraine)

E-mail: l.riabushka@biem.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8597-6819>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/P-3887-2014>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56447124500>

Ефективний і стабільний розвиток банківської системи неможливий без професійного управління нею. Діяльність банківських установ відбувається під дією як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, що можуть призвести до виникнення ризиків, які мають негативний вплив на результативність діяльності окремих банків, а також загрожують інтересам стейкхолдерів. У процесі функціонування банківської сфери банківське регулювання та нагляд здійснює Національний банк України. Невчасне виявлення та діагностика проблем, які виникають під час функціонування банківських установ, можуть призводити до погіршення стану не лише фінансового ринку, але й економіки країни загалом. Отже, поглиблення досліджень питань, пов'язаних із особливостями організації вітчизняної системи банківського регулювання та нагляду, є актуальними в умовах сьогодення.

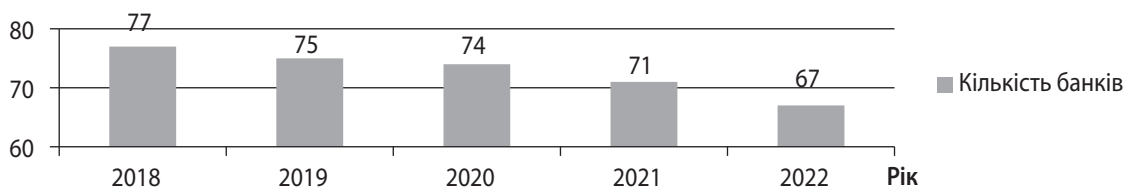
Питанням формування та функціонування банківського регулювання та нагляду присвячені праці багатьох фахівців, зокрема таких як: Гладинець Н. Ю., Губа М. О., Густей М. М., Кремень В. М., Лещенко В. В., Руда О. Л., Панасейко І. М. та ін. Існування наукових праць за даною проблематикою є свідченням того,

що вищезазначені питання є цікавими не лише з теоретичної, але і з практичної точок зору. Автори приділяють значну увагу проблемам побудови ефективного банківського регулювання та нагляду в Україні. При цьому слід зазначити, що окремі аспекти регулювання та нагляду банківської сфери в сучасних умовах залишаються надзвичайно актуальними та потребують подальшого дослідження.

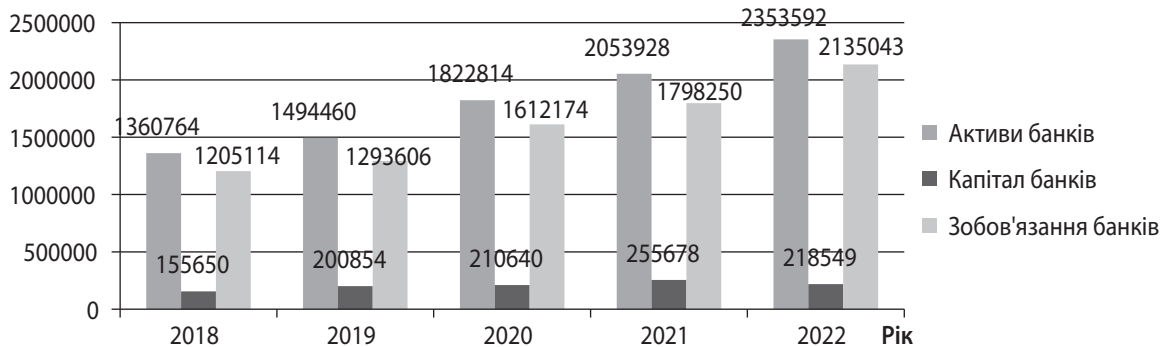
Метою статті є дослідження особливостей організації системи банківського регулювання та нагляду в Україні в сучасних економічних умовах.

Подальший ефективний розвиток економічних відносин у країні зумовлений станом і стабільністю банківської сфери. Останніми роками відбулися певні зміни в банківській системі, про що свідчать показники діяльності банків (рис. 1).

Дані рис. 1 свідчать, що протягом останніх п'яти років кількість банків скоротилася на 10 одиниць, і у 2022 р. становила 67 банків, що на 13% менше, ніж у 2018 р. Зменшення банківських установ було обумовлено кризою 2014–2015 рр., що привела до ліквідації фінансово непрозорих і нестійких банків.

а) динаміка кількості банків України, од.

б) динаміка обсягу активів, капіталу та зобов'язань банків за 2018-2022 рр. млн грн

Рис. 1. Динаміка ключових показників розвитку банківського сектора України за 2018–2022 рр.

Джерело: побудовано на основі [1].

Активи банківських установ за 2018–2022 рр. значно збільшилися, а саме, на 992828 млн грн, або на 73%, при суттєвому скороченні кількості банків за даний період часу. Дана динаміка є свідченням того, що банки, які залишилися, розширили свою діяльність за рахунок частки ліквідованих банків. А отже, зменшення кількості банківських установ не мало значного негативного впливу на ринок банківських послуг та економіку загалом.

Що стосується капіталу банків, то за період 2018–2021 рр. він зростав, а саме, на 100028 млн грн, або на 64%. Збільшення капіталу передусім пов'язано зі змінами вимог НБУ до достатності капіталу банків. Протягом 2021–2022 рр. спостерігалось скорочення обсягу капіталу майже до рівня 2020 р., що можна пояснити впливом зовнішніх факторів, зокрема російським повномасштабним вторгненням. Що стосується зобов'язань банків, то вони мають чітку тенденцію до зростання. За період аналізу зобов'язання банків збільшилися на 929929 млн грн, або на 77%, що свідчить про зростання їх депозитної бази.

Обсяги банківського кредитування за 2018–2022 рр. наведено на рис. 2.

Дані рис. 2 свідчать, що загалом спостерігається тенденція до зменшення обсягів кредитування протягом 2018–2022 рр. на 82489 млн грн, або на 7%. Стрімке скорочення обсягів кредитування протягом 2018–2020 рр. можна пояснити наслідком скорочення попиту на кредити. Зниження облікової ставки призвело до підвищення попиту фізичних і юридичних осіб на кредити у 2021 р. У 2022 р. відбулося зменшення обсягу кредитування банками, що пов'язано з

економічним спадом, який є наслідком військових дій на території України.

Для більш детальної оцінки стану вітчизняного банківського сектора доцільно дослідити динаміку показників, що свідчать про ефективність (рентабельність) його функціонування (рис. 3).

Дані рис. 3 свідчать про те, що не має чіткої тенденції зміни показників рентабельності банківської діяльності. Привертає увагу той факт, що протягом періоду аналізу банківський сектор мав прибутки від своєї діяльності. Найкращими роками за показниками рентабельності були 2019 та 2021 рр., а найменші показники рентабельності спостерігалися у 2018 та 2022 рр.

В умовах зовнішніх загроз банківські установи мають балансувати між прибутком і ризиком, що може негативно відбиватися на їх фінансовому стані. Отже, виникає питання ефективного регулювання та нагляду за банківським сектором з метою забезпечення його стабільного функціонування та розвитку.

Слід зазначити, що дефініції «банківське регулювання» та «банківський нагляд» не є тотожними, але є взаємодоповнювальними. Так, відповідно до Закону України «Про Національний банк України» (ст. 1) банківське регулювання є однією із функцій НБУ, що полягає у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства, а банківський нагляд – це система контролю та активних впорядкованих

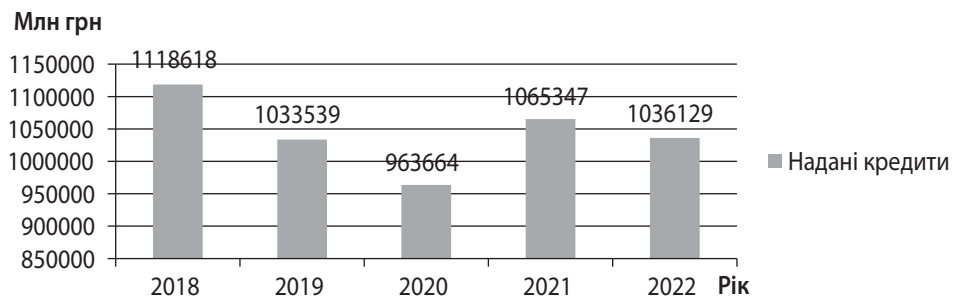

Рис. 2. Динаміка обсягу кредитування банками України за 2018–2022 рр., млн грн

Джерело: побудовано на основі [1].

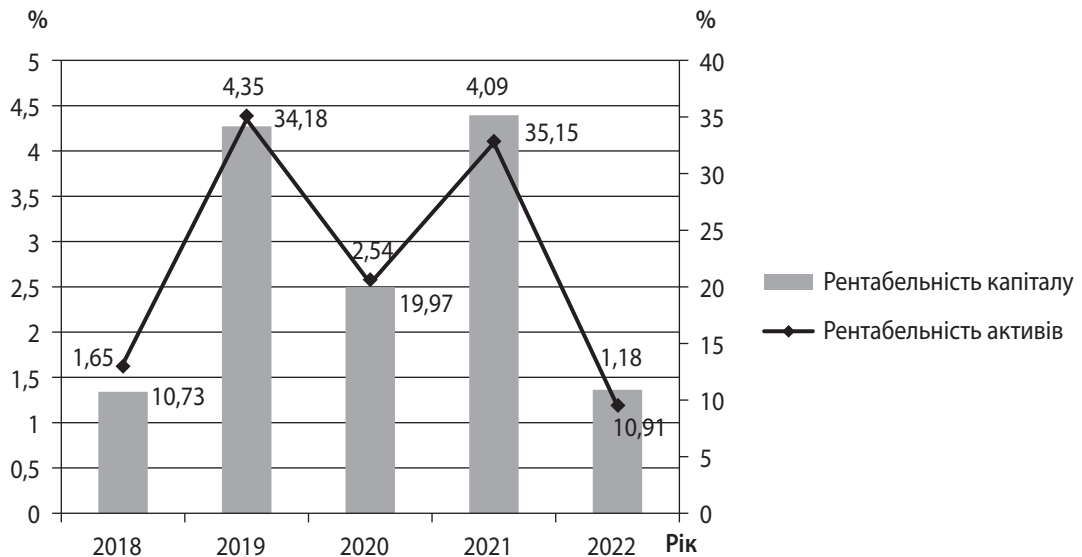

Рис. 3. Динаміка рентабельності активів та капіталу банків України за 2018–2022 рр., %

Джерело: побудовано на основі [1].

дій НБУ, що спрямовані на забезпечення дотримання банками та іншими особами, стосовно яких НБУ здійснює наглядову діяльність, законодавства України і встановлених нормативів, з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників та кредиторів банку [2].

Банківське регулювання являє собою багатоаспектну категорію. Так, його можна розглядати як функцію державного управління, і в даному випадку це є засобом реалізації політики держави. В іншому випадку банківське регулювання представляє собою управлінську діяльність, яка передбачає наявність власних методів, способів, форм реалізації.

Що стосується банківського нагляду, то його можна розглядати, по-перше, як сукупність державних органів влади, які відповідно до чинного законодавства мають право контролювати діяльність банківських установ, а по-друге – як діяльність уповноважених державних органів, що пов'язана з моніторингом за дотриманням банківськими установами законодавства, зокрема нормативів діяльності.

Система банківського регулювання та нагляду є сукупністю взаємопов'язаних елементів, що націлені на забезпечення виконання визначених цілей і завдань НБУ, досягнення пріоритетних орієнтирів функціонування вітчизняної банківської системи та сприяння ефективному розвитку банківського сектора, а також створення досконалих конкурентних умов для розвитку банків.

Ключові елементи системи банківського регулювання та нагляду наведено на рис. 4. Банківське регулювання та нагляд діяльності установ банківського сектора мають різні форми, прийоми, способи та методи, а саме, адміністративне регулювання, індикативне регулювання, виїзне інспектування, безвиїзний нагляд, усне застереження, адміністративний, індикативний, нормативний нагляд, нагляд за допомогою інструкцій, CAMELS [3; 4; с. 18].

В Україні регулювання та нагляд за банківською діяльністю закріплені за Національним банком України, який розробляє нормативно-правові акти з питань, що віднесені до його прав, здійснює встановлення для банківських установ економічних

Рис. 4. Основні елементи системи банківського регулювання та нагляду

Джерело: розроблено авторами на основі [4; 6; 7].

нормативів, а також виконує державне регулювання діяльності банків.

Слід зазначити, що з інституційної точки зору виокремлюють такі групи країн, що відрізняються способами організації побудови наглядових структур, а також місцем і роллю центрального банку в даних структурах:

- ✦ країни, у яких наглядова діяльність здійснюється лише центральним банком, зокрема Україна, Австралія, Ісландія, Іспанія та ін.;

- ✦ країни, у яких наглядова діяльність проводиться спільно як центральним банком, так і іншими органами, зокрема Швейцарія – ЦБ спільно з банківською комісією, Німеччина – Бундесбанк спільно з Федеральною службою кредитного контролю;
- ✦ країни, у яких наглядова діяльність здійснюється не центральним банком, а іншими органами: Данія, Канада, Люксембург, Швеція, Австрія, Фінляндія, Норвегія [5].

Важливою складовою механізму регулювання та нагляду, спрямованою на забезпечення стабільності банківської системи та захисту фінансової стійкості, є політика макро- та мікропруденційного нагляду в банківській сфері. Ці підходи різні за своєю спрямованістю та охопленням. Макропруденційний нагляд орієнтований на виявлення та управління системними ризиками, які можуть вплинути на стабільність усієї фінансової системи. Макропруденційний нагляд включає такі аспекти: виявлення системних ризиків, аналіз і моделювання стресових сценаріїв, вимоги до капіталу та ліквідності, моніторинг системних ризиків, розробка політики та рекомендацій.

Мікропруденційний нагляд спрямовано на контроль та оцінку фінансового стану, діяльності та ризиків конкретних банків та інших фінансових установ. Основною метою мікропруденційного нагляду є забезпечення стійкості та надійності окремих фінансових установ для захисту вкладників та фінансової системи загалом. До основних аспектів мікропруденційного нагляду включають: аудит та інспекції, управління ризиками, нормативні вимоги, кредитний аналіз, управління ризиками, планування. Мікропруденційний нагляд допомагає визначити потенційні проблеми в діяльності банків та вжити необхідних заходів для забезпечення їхньої стійкості та надійності. Обидва підходи є важливими для забезпечення фінансової стійкості й уникнення потенційних кризових ситуацій у банківській системі. Вони доповнюють один одного та допомагають забезпечити баланс між системними та індивідуальними ризиками.

Підґрунтям забезпечення ефективного банківського регулювання та нагляду є наявність адекватної законодавчої та методологічної баз. Діяльність органів банківського регулювання та нагляду має позитивний вплив лише тоді, коли вона забезпечена законодавством і чітко визначеними правилами регулювання банківської діяльності. При цьому привертає увагу той факт, що правова інфраструктура банківського регулювання та нагляду змінюється залежно від країни, але в загальному вигляді має включати три складові: законодавство, серія регулятивних правил, роз'яснення політики.

Законодавство встановлює правовий статус банків, вимоги до капіталу, ліквідності, ризиків, діяльності в галузі боргових відносин, антимонопольних норм тощо. Законодавчі акти зазвичай ухвалюються національними органами чи парламентами. Регулятивні правила є деталізованими нормами, які є похідними законодавства та конкретизують його вимоги. Ці правила можуть бути розроблені регуляторами, такими як центральні банки або інші наглядові органи. Вони можуть включати технічні деталі з різних сфер, таких як стандарти капіталу, ліквідності, управління ризиками, ведення звітності тощо. Що стосується роз'яснення політики, то це документи,

які пояснюють підходи та практики, які регулятори застосовують за нагляду та регулювання банківських установ. Вони надають більш детальне розуміння того, як регулятор виявляє дотримання банками певних вимог та як вони можуть взаємодіяти з регуляторами. Ці документи можуть включати офіційні пояснення, директиви, рекомендації та інструкції. Правова інфраструктура банківського регулювання та нагляду має на меті забезпечити стабільність та ефективність фінансової системи, захистити інтереси вкладників та інших зацікавлених сторін, а також запобігти системним ризикам і зловживанням. Зміни в цій інфраструктурі можуть відбуватися через законодавчі зміни, адаптацію до міжнародних стандартів, технологічний розвиток і зміни у фінансовій сфері.

Необхідно відмітити, що українське законодавство, яке стосується регулювання діяльності банківських установ, розроблене відповідно до рекомендацій Базельського комітету з питань банківського нагляду, що є ключовими міжнародними стандартами у сфері банківського регулювання та нагляду. Вони визначають принципи та вимоги до капіталу, ліквідності, управління ризиками та інші аспекти, які спрямовані на забезпечення стійкості та надійності банківської системи. Базельські рекомендації розробляються Базельським комітетом з банківського нагляду (BCBS). Запровадження рекомендацій Базель I та Базель II, починаючи із середини 1990-х років, до банківського сектора України було важливим етапом у процесі вдосконалення банківського регулювання та нагляду відповідно до міжнародних стандартів. Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС наша країна зобов'язалася впроваджувати міжнародні стандарти регулювання та нагляду в банківському секторі шляхом імплементації Національним банком України рекомендацій Базельського комітету. Під час запровадження цих стандартів відбулося посилення вимог до капіталу банківських установ, а саме, було розроблено нову структуру регулятивного капіталу банку, змінено вимоги до мінімального обсягу капіталу 1-го і 2-го рівнів і нормативів покриття ліквідності. Протягом найближчих років НБУ має адаптувати вітчизняне банківське законодавство із рекомендаціями Базеля III та Базеля IV.

У результаті впровадження Базельських стандартів, зокрема Базель III та Базель IV, що дають змогу розширювати можливості банківської сфери під час протистояння потрясінням, має спостерігатися підвищення фінансової стійкості як банків, так і фінансової системи загалом, а також збільшення рівня капіталізації банків і поліпшення якості капіталу. Впровадження нових стандартів є значущим кроком для України, оскільки вплине на забезпечення стабілізації фінансового сектора під час процесу євроінтеграції [8].

З перших днів повномасштабного вторгнення РФ всі зусилля НБУ спрямував на подолання паніч-

них настроїв серед населення, збереження довіри до вітчизняної банківської системи та стабільності у фінансовому секторі. Ключові рішення НБУ в даний період часу були націлені на забезпечення безперервності функціонування банківської системи, стримування девальвації національної валюти, а також впливу капіталу за кордон [9]. З цією метою було прийнято ряд нормативно-правових актів, які давали пояснення щодо подальших дій банківських установ з метою збереження стійкості банківського сектора. Незважаючи на те, що були прийняті необхідні заходи, банківський сектор зазнав втрат, і з'явилися проблеми в процесі його функціонування, які мають як миттєвий, так і пролонгований у часі ефект. Дані проблеми потребують постійного моніторингу, а також пошуку шляхів стабілізації,

ВИСНОВКИ

Отже, в умовах сучасних викликів і зовнішніх загроз ефективно функціонування банківського сектора неможливе без якісного проведення банківського регулювання та нагляду, які мають відповідати міжнародним векторам розвитку. До основних тенденцій розвитку банківського регулювання та нагляду можна віднести такі:

- ✦ створення дієвих систем моніторингу та управління в період переходу на ризикоорієнтований підхід у банківському нагляді, оскільки ризики виступають основним джерелом фінансової нестабільності країни;
- ✦ забезпечення транспарентності функціонування банківських установ шляхом підвищення рівня публічності розкриття інформації;
- ✦ підвищення рівня надійності банківської системи;
- ✦ надійний захист інтересів вкладників банків та забезпечення їхньої довіри до фінансово-кредитної системи;
- ✦ підвищення конкуренції в банківському секторі економіки, що приведе до підвищення рівня якості надання банківських послуг [6; 10].

Побудована система банківського регулювання та нагляду має відповідати вимогам сучасного етапу розвитку банківської сфери в Україні, бути спрямована на підвищення рівня якості діяльності наглядового органу, а також банків, надавати можливість досягнути визначених стратегічних цілей, що позитивно вплине на економіку загалом.

Подальші дослідження мають стосуватися розробки методичного підходу о оцінки дотримання вимог банківського нагляду в банківському секторі. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Банківські показники / Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>

2. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
3. Руда О. Л. Банківський нагляд та його вплив на банківську систему України. *Агросвіт*. 2022. № 5–6. С. 15–23. DOI: 10.32702/2306-6792.2022.5-6.15
4. Вавдіюк Н. С., Корецька Н. І. Банківське регулювання та нагляд : навч. посіб. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2018. 336 с.
5. Лещенко В. В. Організація системи банківського нагляду: структура, моделі, проблеми регулювання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 6. С. 132–136. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2016/27.pdf
6. Пугач А. М., Демчук Н. І. Державне регулювання банківського сектору в умовах економічної кризи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2018. Вип. 22. Ч. 3. С. 38–41. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_3_2018ua/11.pdf
7. Щуревич О. І. Система банківського регулювання та нагляду: сутність і характеристика елементів // Актуальні питання, проблеми та перспективи регулювання міжнародних економічних відносин : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, 2016. С. 123–125.
8. Блащук-Дев'яткіна Н., Себестянович І. Базельський комітет та його роль в регулюванні банківської діяльності. *Молодий вчений*. 2020. № 4. С. 286–289. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-59>
9. Доронцева Є. Державне регулювання під час війни: як НБУ адаптував фінансову систему України до нових умов впродовж ста днів воєнного стану / Вокс Україна. 09.06.2022. URL: <https://voxukraine.org/derzhavne-regulyuvannya-pid-chas-vijny-yak-nbu-adaptuvav-finansovu-systemu-ukrayiny-do-novyh-umov-vprodovzh-sta-dniv-voennogo-stanu>
10. Лінтур І. В. Тенденції розвитку банківського нагляду та регулювання в Україні та світі. *Агросвіт*. 2015. № 16. С. 58–62. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/16_2015/12.pdf

REFERENCES

- “Bankivski pokaznyky” [Banking Indicators]. *Minfin*. <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>
- Blashchuk-Deviatkina, N., and Sebastianovych, I. “Bazelskyi komitet ta yoho rol v rehuliuванні bankivskoi diialnosti” [The Basel Committee and its Role in Regulating Banking Activities]. *Molodyi vchenyi*, no. 4 (2020): 286-289. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-59>
- Dorontseva, Ye. “Derzhavne rehuliuвання pid chas viiny: yak NBU adaptuvav finansovu systemu Ukrainy do novykh umov vprodovzh sta dniv voiennoho stanu” [State Regulation During the War: How the NBU Adapted the Financial System of Ukraine to New Conditions During One Hundred Days of Martial Law]. *Voks Ukraina*. June 09, 2022. <https://voxukraine.org/derzhavne-regulyuvannya-pid-chas-vijny-yak-nbu-adaptuvav-finansovu-systemu-ukrayiny-do-novyh-umov-vprodovzh-sta-dniv-voennogo-stanu>

- [Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
- Leshchenko, V. V. "Orhanizatsiia systemy bankivskoho nahliadu: struktura, modeli, problemy rehuliuвання" [Modern Aspects of the Organization of Banking Supervision]. *Investysii: praktyka ta dosvid*, no. 6 (2016): 132-136. http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2016/27.pdf
- Lintur, I. V. "Tendentsii rozvytku bankivskoho nahliadu ta rehuliuвання v Ukraini ta sviti" [Tendencies of Bank Supervision and Regulation Development in Ukraine and the World]. *Ahrosvit*, no. 16 (2015): 58-62. http://www.agrosvit.info/pdf/16_2015/12.pdf
- Puhach, A. M., and Demchuk, N. I. "Derzhavne rehuliuвання bankivskoho sektoru v umovakh ekonomichnoi kryzy" [State Regulation of the Banking Sector in the Conditions of the Economic Crisis]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*, iss. 22, part 3 (2018): 38-41. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_3_2018ua/11.pdf
- Ruda, O. L. "Bankivskiy nahliad ta yoho vplyv na bankivskuyu systemu Ukrainy" [Current State of the Banking System of Ukraine in the Context of Banking Supervision]. *Ahrosvit*, no. 5-6 (2022): 15-23. DOI: 10.32702/2306-6792.2022.5-6.15
- Shchurevych, O. I. "Systema bankivskoho rehuliuвання ta nahliadu: sutnist i kharakterystyka elementiv" [The System of Banking Regulation and Supervision: Essence and Characteristics of Elements]. *Aktualni pytan- nia, problemy ta perspektyvy rehuliuвання mizhnarod- nykh ekonomichnykh vidnosyn*. Kyiv, 2016. 123-125.
- Vavdiuk, N. S., and Koretska, N. I. *Bankivske rehuliuvan- nia ta nahliad* [Banking Regulation and Supervision]. Lutsk: IVV Lutskoho NTU, 2018.

UDC 336.56:336.225.673

JEL: H21; H25; H26

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-8-254-263>

RISK ASSESSMENT METHODS OF TRANSFER PRICING

©2023 MUZYCHUK M. I.

UDC 336.56:336.225.673

JEL: H21; H25; H26

Muzychuk M. I. Risk Assessment Methods of Transfer Pricing

Transfer pricing is one of the greatest problems of the global system of taxation and therefore the efficient TP tax control is of special importance. As the risk-oriented approach allows to improve the TP tax control, tax administrations as well as businesses should apply and develop it for the timely risks identification. This assumption is based on the review of foreign and domestic scientific literature provided in this article. This study aims to analyze the significance of TP risk management system and its impact on the TP tax control and voluntary tax compliance as well as to develop proposals on the TP risks assessment methods, focusing on Ukrainian tax regulation as well as the OECD and the EU tax framework. The research methods include systematic and comparative analysis of scientific literature, deduction, induction, analysis, synthesis and systems approach. To fulfill the objective of this study the analyses of legislative regulation of the TP control at both the international and the country level is provided, focusing on the stage of the monitoring of the controlled transactions. For the enhancement monitoring stage of the TP control the algorithm for the risk identification and assessment for the monitoring of controlled transaction (CT) is suggested. The study also provides for the methodology on comparison of the profitability of taxpayers with the average in the industry and methodology for building the TP risks matrix. The study results revealed the significance of the TP risks management processes standardization that allows its automatization and could contribute to the TP tax control strengthening as well as an TP compliance improvement. The prospects for future research could be focused on development of an algorithm for comparing the prices of CT with the quoted prices for raw materials.

Keywords: tax control, transfer pricing risks, tax compliance, risk management system, risk criteria

Fig.: 1. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 47.

Muzychuk Mariana I. – Postgraduate Student of the Department of Accounting and Taxation, State University of Trade and Economics / Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: marianamuzychuk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3725-8377>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57315495800>

УДК 336.56:336.225.673

JEL: H21; H25; H26

Муzychук М. І. Методи оцінки ризиків трансфертного ціноутворення

Трансфертне ціноутворення (ТЦУ) є однією з найбільших проблем світової системи оподаткування, а тому ефективний податковий контроль за ТЦУ набуває особливого значення. Оскільки ризик-орієнтований підхід дозволяє вдосконалити податковий контроль за ТЦУ, податковим адміністраціям, а також бізнесу варто застосовувати та розвивати його для своєчасної ідентифікації ризиків. Таке припущення ґрунтується на огляді зарубіжної та вітчизняної наукової літератури, наведеному в цій статті. Метою дослідження є аналіз значення системи управління ризиками ТЦУ та її впливу на податковий контроль за ТЦУ і добровільну сплату податків, а також розробка пропозицій щодо методів оцінки ризиків ТЦУ з урахуванням особливостей українського податкового законодавства та податкового законодавства ОЕСР і ЄС. Методи дослідження включають систематичний і порівняльний аналіз наукової літератури, дедукцію, індукцію, аналіз, синтез і системний підхід. Для досягнення мети дослідження проведено аналіз законодавчого регулювання контролю за ТЦУ як на міжнародному, так і на національному рівнях, акцентуючи на етапі моніторингу контрольованих операцій (КО). Для вдосконалення моніторингового етапу контролю за ТЦУ запропоновано алгоритм ідентифікації та оцінки ризиків для моніторингу контрольованої операції. Дослідження також містить методику порівняння рентабельності платників податків із середньогалузевими показниками та методику побудови матриці ризиків ТЦУ. Результати дослідження показали важли-